

Høring av endringer i forskrift av 3. august 2009 nr. 1028 om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser (Byggherreforskriften)

1. Bakgrunn

Tilstandsbeskrivelse

Bygge- og anleggsbransjen er en bransje med en rekke utfordringer. Det er blant annet stor risiko for helseskader og ulykker, og det er gjennom en årrekke registrert et høyt antall skader og arbeidsskadedødsfall. Risikoen for å omkomme i bygge- og anleggsvirksomheter er omtrent dobbelt så høy som gjennomsnittet for alle næringer og bransjen er godt over gjennomsnittet når det gjelder antall arbeidsulykker. På grunn av de særlige risikoforholdene i bransjen, har Arbeidstilsynet hatt en flerårig satsing innen bygg og anlegg.

Arbeidstilsynets rapport, Kompass Tema nr. 8, 2015 om ulykker i bygg og anlegg i 2015, inneholder en årsaksanalyse av 176 ulykker. I rapporten fremkommer det at mangelfull risikostyring og prosjektstyring var viktige årsaker til ulykkene. Andre sentrale årsaker er tidspress, dårlige planlagte byggeområder og at arbeidstakerne ikke var kjent med planer og risikoforhold. En gjennomgang av register over meldte ulykker med alvorlig skade innen bygg- og anleggsvirksomheter i perioden 2012-2016 viser at ulykker ofte skjer fordi tilskadekomne ikke er kjent med farlige forhold som andre virksomheter har brakt inn i prosjektet. Ofte er ikke grensesnittet mellom virksomheter som jobber samtidig eller i ulike faser av prosjektet godt nok ivaretatt og koordineringen er for dårlig. Stor grad av spesialisering, bruk av innleide arbeidstakere, underentreprenører osv., medfører at det ofte er mange grensesnitt som skal ivaretas og koordineres.

Flere aktører i bransjen melder til Arbeidstilsynet at det høye risikonivået og det høye antallet ulykker skyldes utilfredsstillende arkitektoniske og/eller organisasjonsmessige løsninger, dårlig planlegging av arbeidene under forberedelsen av prosjekter og manglende samordning.

Bygge- og anleggsbransjen er ikke bare en utsatt næring for skader og ulykker. Bransjen er også særlig utsatt for useriøse arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet. Useriøse aktører ønsker å skape konkurransemessige fordeler ved å kutte i kostandene knytte til blant annet sikkerhet. Næringen har videre stort innslag av utenlandske arbeidstakere som utfører arbeid i Norge, som er en særlig utsatt gruppe. Arbeidstilsynet finner at virksomheter er motvillig til å bruke penger på sikkerhetstiltak for utenlandske arbeidstakere. Virksomheter som bevisst bryter regelverket ved å gi utenlandske arbeidstakere ulovlige arbeidsforhold, kan vinne frem i konkurransen med seriøse aktører som nødvendigvis har større kostnader.

Bakgrunn og hensikten med revideringen

Byggherreforskriften ble sist revidert i 2010. Formålet med revideringen var den gang å klargjøre roller og plikter i forskriften og på denne måten oppnå en mer effektiv forskrift. Det ble samtidig utarbeidet kommentarer og veiledningsbrosjyre til forskriften. Basert på

erfaringer fra tilsyn og tilbakemeldinger i «HMS-charter for en skadefri bygge- og anleggsnæring» er det flere aktører som fremdeles opplever at deler av forskriften er uklar. Det er særlig kravene som gjelder for planleggingsfasen av et prosjekt og pliktene rettet mot koordinator som har størst behov for mer klargjøring.

Byggherreforskriften spiller en sentral rolle i det forebyggende arbeidet mot skader og ulykker i bransjen, og har en viktig rolle i forebyggingen av sosial dumping og useriøsitet. For at forskriften skal virke etter sin hensikt, er det avgjørende at den er klar og tydelig om hvilket ansvar og hvilke plikter de ulike aktørene har etter forskriften. Arbeidstilsynet har derfor tatt initiativ til en ny revidering av forskriften og kommentarene.

Hovedhensikten med denne revideringen er å klargjøre forskriften ytterligere, for i enda større grad oppnå intensjonen om bedre sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i bygge- og anleggsbransjen. Revideringen har særlig tatt sikte på å tydeliggjøre *når* forskriften kommer til anvendelse, med særlig vekt på planleggingsstadiet, samt innholdet i pliktene til de ulike aktørene. Arbeidstilsynet har også inntatt nye krav som skal sikre dialog og informasjon mellom byggherren og involverte aktører. Videre er det større fokus på dokumentasjon, blant annet med den hensikt at Arbeidstilsynet i større grad skal kunne kontrollere at pliktene i forskriften overholdes.

Det har i denne revideringen vært viktig å finne en god balanse mellom behovet for en streng og tydelig regulering, opp mot byggherrens behov for å kunne inngå avtaler om fordeling av ansvar som er tilpasset ulike organiseringer i ulike prosjekter. Forskriften må være fleksibel og gi rom for innslag av privatrettslig regulering, samtidig som den må ha visse grunnleggende og tydelige plikter rettet mot byggherren, virksomhetene og enmannsbedriftene.

Arbeidstilsynet har nedsatt en partssammensatt referansegruppe som har bidratt med konstruktive forslag og innspill underveis i prosessen.

2. Gjeldende rett, Arbeidstilsynets vurdering og forslag

Til § 2 Virkeområde:

Bestemmelsen regulerer virkeområdet til byggherreforskriften. I dag gjelder forskriften uavhengig av varigheten og omfanget av arbeidet som skal utføres. Dette følger av ordlyden «enhver» i § 2. Arbeidstilsynet har i forbindelse med revideringen vurdert om det er behov for å gjøre endringer i bestemmelsen og særlig om det uttrykkelig skal fremgå av forskriften at den skal gjelde uavhengig av varighet, størrelse eller grad av risiko på bygge- eller anleggsvirksomheten.

Arbeidstilsynets har kommet til at det ikke skal foreslås endringer i dagens ordlyd. En presisering av hvilke bygge- eller anleggsarbeider som skal omfattes, herunder om det skal oppstilles en nedre grense, vil innsnevre virkeområdet. Dette vil etter Arbeidstilsynets vurdering være svært uheldig. De krav som byggherreforskriften oppstiller, er etter Arbeidstilsynets vurdering viktige for å forebygge skader i alle tilfeller der det utføres bygge- eller anleggsarbeid. Sannsynligheten for at ulykker skjer er stor i bransjen som sådan og det

er ingen tendenser til at ulykkesrisikoen er mindre i de små prosjektene. Det er derfor et sikkerhetsmessig behov for at byggherreforskriftens systemkrav inntreer ved alle bygge- eller anleggsprosjekter.

Arbeidstilsynet bemerker imidlertid at hvordan kravene i forskriften skal oppfylles, kan tilpasses blant annet etter hvilke risikoforhold som er aktuelle i prosjektet og arten av arbeidet som skal utføres. Det skal mindre til for å oppfylle kravene til for eksempel SHA-plan i små prosjekter med oversiktlige risikoforhold enn i større, komplekse prosjekter.

Til § 3 Hvem forskriften retter seg mot

Bestemmelsen angir hvem som er pliktsubjektene etter forskriften. Arbeidstilsynet foreslår å ta ut *koordinator* og *byggherrens representant* av ordlyden i bestemmelsen. Endringene innebærer ingen materiell endring. Forslaget innebærer at bestemmelsen omtaler de som har direkte plikter etter forskriften. Byggherren står fritt til å utpeke koordinator og byggherrens representant. Disse er å anse som byggherrens «hjelpere», og deres plikter reguleres av den skriftlige avtalen som byggherre er pålagt å inngå med dem i henhold til §§ 13 og 16.

Til § 4 Definisjoner:

Bestemmelsen inneholder definisjoner av ulike begreper og aktører som forskriften retter seg mot.

Arbeidstilsynet foreslår i første ledd nr. 5 å tydeliggjøre at arbeid som er rutinemessig eller mindre omfattende ikke faller inn under definisjonen av bygge- eller anleggsarbeid. Denne type arbeid er dermed ikke omfattet av forskriften.

Hva som nærmere er å anse som vedlikeholdsarbeid må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Her vil blant annet momenter som arbeidets art, størrelse, kompleksitet og hvor ofte arbeidet skal utføres, være relevante momenter. Resultatet av en slik vurdering kan for eksempel medføre at deler av et prosjekt vil falle inn under forskriftens virkeområde, mens andre deler vil falle utenfor. Et eksempel på sistnevnte kan være tilfelle ved langvarige vedlikeholdskontrakter, for eksempel for veistrekninger. I kommentaren til bestemmelsen er det gitt flere eksempler på hva som typisk vil være vedlikeholdsarbeid som er omfattet av forskriften.

I bokstav d foreslår Arbeidstilsynet å innta ordlyden *planlegging* i definisjonen av koordinator og dennes oppgaver. Forslaget presiserer at byggherren på et tidlig stadium av planleggingen skal arbeide for å fjerne eller redusere risikomomenter, og at koordinering skal foretas allerede i tidlig planfase. Ordlyden «Planlegging» omfatter ikke arealplanlegging eller annen regulering som følger av plan- og bygningslovgivningen. Forslaget speiler de plikter som allerede følger av §§ 5, 14 første ledd og 17. Forslaget medfører kun en presisering og innebærer ikke noe nytt krav. At forskriften gjelder fra planleggingsstadiet følger allerede av formålsparagrafen.

Det har kommet forslag fra flere i referansegruppen om å endre ordlyden *enmannsbedrift* til *enkeltpersonforetak eller enmannsforetak* i bokstav f. Arbeidstilsynet foreslår imidlertid å beholde dagens definisjon. Enmannsbedrift er etter forskriften en virksomhet der det er den samme personen som driver og eier virksomheten, uten å ha ansatte. Enkeltpersonforetak skiller seg fra denne organisasjonsformen, blant annet ved at enkeltpersonforetak kan ha egne ansatte. Det er dermed ikke treffende å benytte en annen ordlyd i denne forskriften.

Arbeidstilsynet foreslår å innta en definisjon av begrepet *planlegging i ny bokstav h*.

Med bakgrunn i at det kun er en begrenset del av forskriften som angår forbruker som byggherre, foreslår Arbeidstilsynet å flytte definisjonen av forbruker helt til slutt i opplistingen.

Til § 5 Generelle plikter:

Arbeidstilsynets foreslår å innta en ny plikt, og ellers noen språklige og redaksjonelle endringer og presisering av bestemmelsen.

Av redaksjonelle endringer foreslås det å innta et tydelig skille mellom gjennomgående krav, plikter som inntreer under planlegging og prosjektering og plikter som inntreer under utførelsen av arbeidet. De ulike pliktene fremgår under nye overskrifter.

I nytt tredje ledd foreslås det å innta en ny plikt om at byggherren skal sørge for- og legge til rette for dialog og samhandling mellom involverte aktører. Hensikten med forslaget er å regulere en tydelig plikt for byggherren om at denne skal tilrettelegge og sørge for kommunikasjonsflyt mellom aktørene. Plikt til å medvirke i dialogen og samhandlingen for prosjekterende, arbeidsgivere og enmannsbedrifter foreslås regulert i §§ 17 og 18.

Referansegruppen har påpekt at manglende utveksling av informasjon mellom aktørene kan være en utfordring i store eller kompliserte bygge- eller anleggsprosjekter. Utveksling av informasjon og kunnskap, og samarbeid mellom de prosjekterende og entreprenørene er en nødvendig forutsetning for å få oversikt over risikoforhold og for å sammen kunne finne løsninger og tiltak som skal ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Dette gjelder særlig i prosjekter med arkitektoniske og tekniske utfordringer. Bedre samarbeid og utveksling av informasjon mellom aktørene antas å ha en ulykkesforebyggende effekt, jf. Kompass Tema nr. 8 2016 punkt 4.7.6 s. 38.

I fjerde ledd bokstav b foreslås å tydeliggjøre at byggherren har en kartleggingsplikt i planleggings- og prosjekteringsfasen. Forslaget er bygd opp etter samme system som internkontrollforskriften ved at byggherren skal kartlegge risikoforhold, risikovurdere, utarbeide planer og iverksette tiltak. Forslaget innebærer ingen ny plikt for byggherren. De tiltak som byggherren skal iverksette, og som foreslås tydeliggjort, følger allerede implisitt av dagens ordlyd om at byggherren skal «*beskrive og ta hensyn til risikoforhold*».

Forslaget vil i større grad gjenspeile de plikter som ligger til de prosjekterende etter § 17. Kartleggingsplikten tar sikte på risikoforhold som følger av byggherrens valg etter bokstav a. Risikoforholdene skal kartlegges, og det skal utarbeides planer og iverksettes tiltak for å

fjerne eller redusere risiko. Arbeidstilsynet foreslår videre at kartlagt risiko og hvordan byggherren skal håndtere risikoen i denne fasen skal dokumenteres. I dag fremkommer en plikt til å dokumentere risikoforhold og tiltak kun av kommentarene til § 17, og er rettet mot den som prosjekterer.

I tilfeller der et prosjekt er organisert som totalentreprise, må byggherren sørge for at totalentreprenøren sørger for kartleggingen og risikovurderingen som kreves etter bestemmelsen. Koordinator for prosjektering vil ha en sentral rolle i denne oppfølgingen. Dokumentasjonen som da fremkommer, vil ikke benyttes i noe tilbudsgrunnlag, men vil være underlag for spesifikke tiltak i SHA-planen.

Arbeidstilsynet foreslår til slutt å flytte siste ledd i dagens bestemmelse til nytt andre ledd om generelle plikter for byggherren. Dagens siste ledd er en sentral bestemmelse når det gjelder byggherrens generelle plikter og bør derfor tydeliggjøres ved å flyttes lengre frem i bestemmelsen. Videre foreslås det å ta ut av bestemmelsen at byggherren skal sikre at pliktene som er pålagt koordinator blir gjennomført. Dette reguleres i dagens § 13 fjerde ledd annet punktum, som er foreslått flyttet til § 13 åttende ledd.

Til § 6 Risikoforhold:

Arbeidstilsynet mener at dagens overskrift til bestemmelsen er noe misvisende og foreslår å endre overskriften fra «*risikoforhold*» til «*tilbudsgrunnlag*». Presiseringen gir bedre sammenheng mellom overskriften og innholdet i bestemmelsen.

Videre foreslås å innta en ny plikt om at risikoforhold og planer med tiltak som utarbeides etter § 5 skal innarbeides i tilbudsgrunnlaget. Dette innebærer at tilbudsgrunnlaget både skal inneholde en beskrivelse av risiko som ikke er eliminert og de løsninger som er foreslått for å fjerne risiko.

I første ledd bokstav a reguleres en plikt til å innarbeide risikoforhold som er avdekket og ikke er fjernet etter § 5 bokstav b annet punktum. Arbeidstilsynet foreslår å tydeliggjøre at dette er risikoforhold som er identifisert, men som fortsatt står uløst. Byggherren kan, som i dag, stille krav om at entreprenøren beskriver og priser forslag til spesifikke tiltak som ivaretar disse risikoforholdene. På denne måten oppnås at byggherren får et grunnlag til å vurdere hvilke tiltak som skal benyttes med de kostandene tiltakene medfører.

I nytt annet ledd bokstav b foreslås å innta en ny plikt for byggherren om å innarbeide i tilbudsgrunnlaget planer med tiltak for å fjerne eller redusere risiko etter § 5 fjerde ledd bokstav b annet punktum. Hensikten med forslaget er å gi entreprenøren en oversikt over de planlagte spesifikke tiltakene, slik at denne for eksempel kan vurdere om tiltakene er gjennomførbare, om tiltakene vil være adekvate eller om andre tiltak kan være mer aktuelle. På denne måten vil det være mer forutsigbart for entreprenøren både før og etter kontrahering av et oppdrag. Forslaget har først og fremst til formål å øke sikkerheten til arbeidstakerne som skal utføre arbeidet, men vil også gi entreprenøren et bedre grunnlag for å prise sitt tilbud.

Til § 7 Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø:

Arbeidstilsynet foreslår både språklige og materielle endringer i bestemmelsen.

Arbeidstilsynet foreslår noen språklige endringer i første ledd som ikke vil innebære noen materielle endringer.

I andre ledd ny bokstav a foreslås det å presisere at det er byggherrens ansvar å gjøre planen kjent, og at denne skal gjøres kjent for arbeidsgivere og enmannsbedrifter. I dagens regulering fremgår at planen skal «*gjøres kjent på arbeidsplassen*», og kan dermed forstås slik at alle som utfører arbeid, skal ha kjennskap til planen. Bestemmelsen har likevel vært praktisert av Arbeidstilsynet slik at planen skal gjøres kjent for arbeidsgiverne og enmannsbedriftene, som er pliktsubjektene i henhold til § 18. Forslaget til endringer er dermed en kodifisering av gjeldende praksis. Arbeidstilsynet presiserer at det er arbeidsgivers plikt å sørge for at arbeidstakerne gjøres kjent med risikoforholdene og spesifikke tiltak på arbeidsplassen i henhold til § 19.

Arbeidstilsynet foreslår videre at det i andre ledd ny bokstav b inntas en plikt for byggherren om å gjøre endringer i planen under prosjektets fremdrift kjent for virksomhetene, så fremt endringene har betydning for arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Forslaget til endring tydeliggjør en plikt for byggherren om å sikre at aktørene har oppdatert kunnskap om blant annet risikoforhold. Forslaget innebærer etter sin ordlyd en ny plikt, men er kun en tydeliggjøring av hvordan bestemmelsen tolkes og praktiseres av Arbeidstilsynet i dag. Forslaget er således en kodifisering av dagens praksis og vil i realiteten ikke medføre et nytt krav for byggherren. Plikten til å gjøre SHA-planen kjent omfatter den til enhver tid gjeldende SHA-plan. Dette henger også sammen med plikten til å oppdatere planen i henhold til § 8 siste ledd.

Siste del av dagens første ledd om at planen skal beskrive hvordan risikoforholdene i prosjektet skal håndteres, foreslås flyttet til § 8 om krav til SHA-plan. Forslaget innebærer at alle krav til innhold i SHA-planen er samlet i § 8.

Arbeidstilsynet foreslår til slutt en oppdeling av dagens andre ledd i nytt tredje og fjerde ledd. Forslaget er ment å tydeliggjøre at plikten til å gjøre planen kjent og ha den lett tilgjengelig er to ulike plikter. I nytt fjerde ledd foreslås det å presisere at det er byggherren som skal oppbevare planen i seks måneder etter at bygge- eller anleggsarbeidet er avsluttet.

Til § 8 Krav til planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø:

Arbeidstilsynet erfarer at det er en del uklarheter om hvilke risikoforhold som skal innarbeides i SHA-planen. Arbeidstilsynet foreslår derfor å presisere i første ledd at risikoforholdene som skal inn i SHA-planen, skal avgrenses mot de risikoforhold som entreprenørene bringer inn i prosjektet.

Arbeidstilsynet erfarer videre at mange SHA-planer er generelle eller mangelfullt utformet og dermed mister mye av sin hensikt. Arbeidstilsynet får også mange henvendelser med spørsmål om bestemmelsen. Forslaget til endringer er ment å tydeliggjøre hva som skal være med i en SHA-plan og dermed gjøre det enklere for byggherren å oppfylle kravene.

Byggherreforskriften § 8 er i hovedsak en implementering av direktiv 93/88/EØF artikkel 5 bokstav b. Direktivet oppstiller minimumskrav som medlemslandene skal oppfylle i det nasjonale regelverket. Norge kan ha bestemmelser som går lengre enn direktivet, men ikke under det minimumsnivå som direktivet oppstiller.

Direktivet inneholder i vedlegg II en opplisting av ti risikoområder som skal være en del av de nasjonale bestemmelsene. Direktivet vil således begrense muligheten for å gjøre større endringer i § 8. Endringer som foreslås av Arbeidstilsynet, er derfor kun språklige justeringer som ikke vil innebære noen materielle endringer.

Av redaksjonelle endringer foreslås det å innta en overskrift til hver bokstav.

I bokstav a og b foreslås noen mindre språklige justeringer.

I bokstav c første avsnitt foreslår Arbeidstilsynet noen språklige endringer og at ordlyden «*som blant annet*» tas ut av bestemmelsen. Forslagene skal bidra til å presisere at SHA-planen skal inneholde tiltak som er spesifikke for prosjektet, og som følger av byggherrens og de prosjekterendes valg.

I bokstav c annet avsnitt foreslås å tydeliggjøre at opplistingen om hvilke spesifikke tiltak som skal være med i planen, ikke er uttømmende og kun er eksempler på risikoforhold som skal inn i SHA-planen. Ved å innta ordlyden «*eksempler*» tydeliggjøres at byggherren skal gjøre egne vurderinger av risikoforhold i prosjektet. Arbeidstilsynet vil i kommentaren til bestemmelsen utdype nærmere kravene til spesifikke tiltak.

Arbeidstilsynet foreslår å innta et nytt nummer 17 i opplistingen i bokstav c annet avsnitt, hvor ergonomi inntas som et eksempel på en arbeidsmiljøfaktor som kan påvirke arbeidet. Arbeidstilsynet har kunnskap om at en stor andel av arbeidstakerne i bygge- og anleggsbransjen pådrar seg muskel eller skjelettplager. Eksempler på forhold som må vurderes av byggherren, er valg av materialer, adkomst for montasje, logistikk for transport av materialer og lagring. Formålet med forslaget er å rette fokus på ergonomi som risikofaktor fra byggherrens side og å forebygge helseskader som følger av dårlig ergonomisk tilrettelegging.

I bokstav d foreslås det en mindre språklig justering av plikten til å etablere rutiner for behandling av endringer i planen. Det er i tillegg inntatt krav til innholdet i rutinen ved at denne minst skal omfatte *hvordan* behov for endringer i SHA-planen skal rapporteres og følges opp. Ordlyden «*blant annet*» er tatt inn for å tydeliggjøre at forskriften lister opp noen minstekrav til rutinen og at byggherren står fritt til å ta med ytterligere forhold i rutinen.

Endringsbehovet kan for eksempel skyldes at det oppstår endringer i organisasjonen eller framdriften, eller at risikobildet endrer seg slik at det blir behov for endrede tiltak.

Til § 9 Forebyggende tiltak:

Arbeidstilsynet får stadig henvendelser med spørsmål om hva som ligger i byggherrens plikt til å stille krav om forsvarlige arbeidstidsordninger, jf. bokstav h. Arbeidstilsynet mener det ikke er behov for å gjøre endringer i forskriften, men at innholdet i pliktene må tydeliggjøres ytterligere i kommentarene til bestemmelsen.

Arbeidstid er en særlig risikofaktor i bygge- og anleggsbransjen og er ofte en medvirkende årsak til ulykker og nestenulykker i bransjen. I bransjen er det mange arbeidstakere, og kanskje særlig pendlere, som ønsker å arbeide lange dager. Arbeidstilsynet erfarer at det inngås avtaler om arbeidstidsordninger som ligger godt utenfor det forsvarlige. Hovedansvaret for å inngå avtaler om arbeidstid og sørge for at disse er fullt forsvarlige ligger til arbeidsgiver. Det er også arbeidsgiver som har en plikt til å kontrollere at den enkelte arbeidstakers arbeidstid er i henhold til avtalen.

Byggherren har i henhold til bestemmelsen det overordnede ansvaret for å sette rammene for arbeidstiden og som de ulike arbeidstidsordningene skal være innenfor og se til at disse rammene blir overholdt. Byggherren må på bakgrunn av risikovurderinger vurdere behovet for-, og fastsette rammer for arbeidstiden i det enkelte prosjekt. Dette kan for eksempel være å oppstille et forbud mot lange økter i særlig risikofylte prosjekter som krever stor grad av årvåkenhet eller nedsette forbud mot nattarbeid ved for eksempel tunellarbeid. osv.

Byggherren har også et ansvar for å justere disse rammene, for eksempel når Arbeidstilsynet avdekker brudd på forsvarlighetskravet hos en virksomhet i et bygge- og anleggsarbeid. Arbeidstilsynet har praksis for å sende arbeidstidsvedtak i kopi til byggherren.

Arbeidstilsynet vil vurdere å utarbeide veiledning på våre hjemmesider rettet mot byggherren om kravet til forsvarlige arbeidstidsordninger.

Til § 10 Forhåndsmelding:

Arbeidstilsynet foreslår å endre vilkårene for forhåndsmelding, slik at forhåndsmelding skal sendes inn dersom arbeidet vil vare ut over 15 virkedager eller arbeidsmengden overstiger 250 dagsverk. Arbeidstilsynet erfarer at byggetiden i en del typer prosjekter er kortere enn det som ligger til grunn for dagens krav til forhåndsmeldinger, og at Arbeidstilsynet med dagens ordlyd ikke får den nødvendige oversikten over et større antall prosjekter hvor det er behov for kontroll fra vår side.

I annet ledd foreslås noen språklige endringer, som ikke vil få noen materiell betydning.

Arbeidstilsynet foreslår videre endringer i bestemmelsens tredje ledd bokstav c, d og f ved at telefonnummeret til byggherren, byggherrens representant og koordinator skal føres opp i forhåndsmeldingen.

I bokstav j og k foreslås å endre begrepene «*entreprenører*» og «*enmannsbedrifter*» til «*virksomheter*», og at forhåndsmeldingen skal inneholde organisasjonsnummer. Videre foreslås å innta en ny bokstav l om at forhåndsmeldingen skal inneholde opplysninger om de

prosjekterende som er engasjert i prosjektet. Videre foreslås å innta en ny bokstav m, med krav om å angi hvilken virksomhet som er hovedbedriften. Hensikten er å lette tilsynsgjennomføringen og gi lett tilgjengelig opplysning om hvem som er hovedbedriften.

Arbeidstilsynet foreslår til slutt å innta et nytt siste ledd i bestemmelsen for de tilfeller byggherren, byggherrens representant eller koordinator er en juridisk person.

Hensikten med endringene er at Arbeidstilsynet skal få en oversikt over aktørene, få kontaktinformasjon og flere opplysninger om et planlagt prosjekt. Opplysningene som skal være med i forhåndsmeldingen, vil bidra til et bedre faktagrunnlag og være nyttige når det skal foretas en risikobasert prioritering av tilsyn. Formålet er at Arbeidstilsynet bedre skal settes i stand til å følge opp prosjekter med størst risiko. Opplysningene vil også kunne bidra til at Arbeidstilsynet kan planlegge tilsynene bedre med hensyn til ressursdisponering og hva som bør kontrolleres.

Til § 11 Internkontroll:

Arbeidstilsynet foreslår å fjerne bestemmelsen i sin helhet. Arbeidstilsynet mener bestemmelsen er overflødig, så lenge det er en plikt for arbeidsgiver til å drive systematisk HMS-arbeid etter internkontrollforskriften. I tillegg kreves risikovurderinger etter byggherreforskriften § 18 andre ledd. Slik bestemmelsen står i dag, har den liten egenverdi da byggherren i utgangspunktet kun kan kreve en egenerklæring om at virksomhetene driver systematisk HMS-arbeid. Det er gjennom oppfølging av virksomhetene at byggherren kan kreve korrigeringer når det gjelder forebygging av sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.

Til § 12 Dokumentasjon for fremtidige arbeider:

Arbeidstilsynet foreslår å innta et nytt siste ledd i bestemmelsen som pålegger byggherren å overlevere dokumentasjonen til eier av bygget eller anlegget etter ferdigstillelse.

Forslaget om å forskriftsfeste en plikt til å overlevere dokumentasjon om bygget skal bidra til at den som bruker, vedlikeholder og eventuelt endrer eller river bygget eller anlegget har nødvendig informasjon for å kunne ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Informasjon etter § 12 skal gi arbeidsgiver oversikt over blant annet hvilke kjemiske stoffer som er benyttet under oppføringen av bygget eller anlegget, eller tekniske data som bæreevne for bjelker, gulv eller lignende, som vil gi grunnlag for å iverksette forebyggende tiltak.

Krav om overlevering av dokumentasjon for fremtidig arbeid er i stor grad ivaretatt i forskrift til plan- og bygningsloven når det gjelder dokumentasjon for forvaltning drift og vedlikehold for bygg. Situasjonen er imidlertid ikke den samme på anleggsområdet. Arbeidstilsynet vurderer bestemmelsen slik at den ikke innebærer en dobbeltregulering, men ber om høringsinstansenes vurdering av om forslaget til endring i § 12 innebærer en dobbeltregulering i sin helhet.

Til § 13 Utpeking og oppfølging av koordinator:

Arbeidstilsynet foreslår en rekke endringer i bestemmelsen for å tydeliggjøre reglene om valg av koordinator, hvem som kan velges som koordinator og hvilke krav byggherren må stille til denne.

Arbeidstilsynet foreslår å endre første ledd ved at det i stedet for *flere virksomheter* foreslås å endre dette til *flere prosjekterende eller flere utførende*. I tillegg foreslås å flytte annen setning til nytt tredje ledd. Dagens annet ledd beholdes med en mindre justering.

Forslaget til endringer i forslagets tredje ledd medfører at det blir tydeligere at byggherren enten kan ha rollen som koordinator selv eller velge en ekstern koordinator. I dag fremgår det av første ledd andre punktum at det *skal* utpekes en koordinator for hele eller deler av prosjektet, mens det i andre ledd fremgår at byggherren har et *valg* om han vil utpeke en koordinator eller inneha rollen selv. Dagens oppbygging av bestemmelsen har medført en rekke misforståelser, blant annet en oppfatning om at koordinator *må* utpekes.

Arbeidstilsynet har fått tilbakemeldinger fra blant annet referansegruppen om at det bør tydeliggjøres hva som ligger i begrepet rollekonflikt. I dag er det opp til byggherren, etter en vurdering, å avgjøre hva som ligger i begrepet. Arbeidstilsynet foreslår på denne bakgrunn at det i femte ledd uttrykkelig reguleres at det ikke skal foreligge rollekonflikt hos koordinator, og at byggherren før valget av koordinator skal vurdere om slik konflikt kan oppstå. Etter dagens bestemmelse skal byggherren kun *vurdere* om koordinator har andre plikter som kan komme i konflikt med rollen som koordinator. Forslaget innebærer således en innstramming av dagens regulering.

I nytt femte ledd siste setning foreslås å innta en ny plikt for byggherren til å dokumentere vurderingen av rollekonflikt. Dokumentasjonskravet gir Arbeidstilsynet mulighet til å kontrollere at byggherren har gjort en vurdering, og i noen tilfeller mulighet til å kunne overprøve vurderingene som er foretatt. Det vil særlig være aktuelt å overprøve byggherrens vurderinger i de tilfeller der det blant annet er åpenbart at byggherrens vurdering er tatt på feil grunnlag, eller at dokumentasjonen som fremlegges, ikke inneholder noen funderte vurderinger av om rollekonflikt foreligger.

Arbeidstilsynet foreslår videre å innta i sjettede ledd et forbud mot å velge en prosjekterende eller utførende virksomhet i prosjektet som koordinator. Forslaget kommer etter innspill fra referansegruppen. Det og innebærer blant annet at man etter forslaget ikke vil få den uheldige konsekvensen dagens regelverk legger opp til - at en kontraktspartner må å følge opp seg selv i et prosjekt. For andre enn kontraktspartnere må byggherren foreta en vurdering av om det kan foreligge en rollekonflikt, slik regelen er i dag. Begrepet rollekonflikt er omhandlet i kommentarene til bestemmelsen.

Videre foreslås å flytte fjerde ledd til nytt sjuende ledd, samt å tilføye at byggherren skal utarbeide en skriftlig beskrivelse av hvordan koordineringsrollen skal ivaretas der byggherren velger å ha rollen selv.

Arbeidstilsynet foreslår å beholde dagens krav om at byggherren jevnlig skal følge opp koordinator i nytt åttende ledd. Samtidig foreslås å innta et nytt krav om at byggherren skal

dokumentere oppfølgingen av koordinator. Forslaget kan medføre en mer grundig og effektiv oppfølging fra byggherrens side, og gjør det også mulig for Arbeidstilsynet å kontrollere at byggherren ivaretar denne plikten.

Det foreslås videre å flytte dagens sjette ledd første punktum til nytt niende ledd. Arbeidstilsynet foreslår videre å endre kompetansekravene til koordinator. Arbeidstilsynet foreslår å fjerne kravet i dagens sjette ledd andre punktum om at koordinator for utførelsesfasen skal ha praktisk erfaring fra bygge- eller anleggsarbeid. Arbeidstilsynet mener at et krav om slik praktisk kompetanse i seg selv ikke nødvendigvis vil sikre bedre SHA-koordinering. Erfaringsmessig er det flere yrker eller utdannelser som gir et godt grunnlag for å kunne utøve denne rollen på en betryggende måte. Forslaget medfører at kompetansekravene til koordinator for prosjektering og koordinator for utførelsesfasen er likelydende. Dette innebærer imidlertid ikke at kompetansen vil være lik i praksis, idet bestemmelsen medfører at kompetansen skal tilpasses de ulike rollene.

Det er opp til byggherren å vurdere hva som nærmere ligger i kravet til «*nødvendig kompetanse*» og hva som vil være tilstrekkelig i de ulike prosjektene. Mindre prosjekter med få og oversiktlige risikoforhold vil kreve mindre av koordinators kompetanse enn større og komplekse prosjekter. Denne vurderingen foretas ved planleggingen av et prosjekt som en del av risikovurderingen knyttet til organisasjonsmessige valg, jf. § 5 andre ledd bokstav a.

Til § 14 Koordinering og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø:

Arbeidstilsynet foreslår både språklige og materielle endringer i bestemmelsen.

Arbeidstilsynet foreslår å endre overskriften til bestemmelsen. Bestemmelsen inneholder regler både om koordinering og om oppfølging av byggherrens arbeid med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø forøvrig. Endringen er gjort for å tydeliggjøre de forskjellige sider av pliktene i § 14.

I første ledd foreslås en ny generell bestemmelse om hvilke hensyn som skal ivaretas i koordineringen og øvrig oppfølging av sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.

I annet ledd foreslår Arbeidstilsynet å innta en tydeligere plikt for byggherren, gjennom koordineringen, til å tilrettelegge for dialog og samarbeid mellom involverte aktører. Plikten gjenspeiler forslaget i § 5 tredje ledd.

I nytt tredje ledd foreslås å innta en plikt til byggherren om å sørge for at koordinator for planlegging- og prosjektering overleverer kunnskap om risikoforhold som er avdekket under planleggingen eller prosjekteringen, og om hvilke tiltak som skal iverksettes for å fjerne eller redusere risiko. Endringene foreslås på bakgrunn av innspill fra referansegruppen.

Videre foreslår Arbeidstilsynet en nærmere presisering av koordineringsplikten i planleggings- og prosjekteringsfasen i nytt fjerde ledd bokstav a og b. I bokstav a foreslås å presisere at koordinering omfatter å tilrettelegge for informasjonsdeling mellom de enkelte prosjekterende slik at risiko i de ulike fagene og i grensesnittet mellom fagene avdekkes. Forslaget skal sikre at de prosjekterende både vurderer risikoen hver for seg og at løsningene

og valgene som tas, ses i sammenheng med hverandre. Bokstav b er en videreføring av gjeldende første ledd bokstav b.

I nytt fjerde ledd videreføres gjeldende annet ledd om koordinering i utførelsesfasen. I bokstav a foreslås å innta noen mindre språklige justeringer som ikke vil få noen materiell betydning.

Det er kommet forslag fra referansegruppen om å slå sammen bokstav a og bokstav c i femte ledd. Arbeidstilsynet foreslår å beholde dagens todeling. Bestemmelsen i bokstav a innebærer at byggherren skal følge opp risikoforholdene som sådan, for å sikre at det ikke skjer endringer som kan få betydning for arbeidet. Dette til forskjell fra bokstav c, som stiller krav til byggherren om å følge opp at virksomhetene gjennomfører SHA-planen og de fastsatte spesifikke tiltakene.

I femte ledd bokstav e foreslås en endring av dagens ordlyd om at byggherren skal «*se til at arbeidsgiver følger opp at kravene i § 9 gjennomføres*» til en plikt om at koordinering innebærer å «*følge opp at*» kravene i § 9 gjennomføres. Forslaget medfører en mindre språklig endring av dagens bestemmelse, og vil ikke innebære praktiske endringer for byggherren.

Til § 15 oversiktslister

Arbeidstilsynet foreslår i første ledd å presisere at alle som *skal* utføre arbeid skal føres inn i oversiktslisten før arbeidet skal utføres. Samme endring foreslås i bokstav e. I første ledd siste setning foreslås at oversiktslisten skal kontrolleres og *oppdateres* daglig. Forslaget er en kodifisering av Arbeidstilsynets praksis.

I nytt annet ledd foreslås å samle krav til innholdet i oversiktslisten. I bokstav e foreslås å innta et krav om at opplysninger om arbeidsgiver skal registreres sammen med HMS-kortnummer, navn og fødselsdato til de som skal utføre arbeid. Arbeidstilsynet mener det er viktig for koordineringen at byggherren har en oversikt som enkelt viser hvem som er vedkommende arbeidstakers arbeidsgiver. Navn på arbeidsgiver skal være med i oversiktslisten etter bokstav c, men det er i dag ingen krav om at denne skal kobles til en konkret arbeidstaker. Forslaget vil bidra til å effektivisere Arbeidstilsynets tilsynsgjennomføring, særlig med HMS-kortene.

Til § 16 Gjennomføring av plikter på byggherrens vegne:

Arbeidstilsynet foreslår en rekke språklige endringer og tydeliggjøring av pliktene etter bestemmelsen.

Arbeidstilsynet foreslår å innta i bestemmelsen hvilke opplysninger avtalen med byggherrens representant som et minimum skal inneholde. I dagens første ledd reguleres byggherrens adgang til å inngå avtale med en juridisk eller fysisk person som kan være byggherrens representant. Arbeidstilsynet erfarer i tilsyn at flere byggherrer har inngått slik avtale, men at det ikke fremgår av avtalen hvilke fullmakter vedkommende har eller hvilke oppgaver

representanten skal ivareta. Arbeidstilsynets forslag innebærer en klargjøring for den som skal ivareta rollen som byggherrens representant. Endringen vil også gjøre det enklere for Arbeidstilsynet å veilede om og håndheve bestemmelsen.

I nytt annet ledd foreslås å innta at utpeking av byggherrens representant ikke fritar byggherren fra sitt ansvar etter forskriften. Bestemmelsen tydeliggjør at byggherren kan delegere oppgaver, men ikke ansvar.

I nytt tredje ledd foreslås å tydeliggjøre at byggherrens representant ikke kan ha roller eller oppgaver som kan komme i konflikt med oppgaven som byggherrens representant. Forslaget tilsvare forslaget i § 13 om rollekonflikt for koordinator. Forslaget innebærer krav om at det ikke skal foreligge rollekonflikt hos byggherrens representant, og at dette skal vurderes av byggherren. Denne vurderingen skal dokumenteres.

I nytt fjerde ledd foreslås å innta et forbud mot å utpeke prosjekterende eller utførende virksomhet i prosjektet til rollen som byggherrens representant. Forslaget kommer etter innspill fra referansegruppen. Arbeidstilsynet viser til tilsvarende forslag i § 13.

I nytt femte ledd foreslås å innta kompetansekrav til byggherrens representant. Forslagen skal bidra til å øke kompetansen om helse, sikkerhet og arbeidsmiljø hos byggherrens representant. Økt kompetanse vil bidra til bedre overholdelse av pliktene i forskriften og dermed til å øke sikkerheten på bygge- og anleggsplasser.

I nytt siste ledd foreslås å innta et krav om at byggherren jevnlig skal følge opp byggherrens representant. Dette kan for eksempel gjøres i form av forskjellige former for dialog, rapportering og stikkprøver. Hvordan oppfølgingen skal gjennomføres og hvor ofte det må foretas kontroll, må vurderes av byggherren. Hyppighet og omfang av kontrollen vil blant annet avhenge av hvor godt byggherren kjenner til vedkommende, varighet av arbeidene og risikoforholdene på byggeplassen. Oppfølgingen skal dokumenteres.

Til § 17 Generelle plikter:

Arbeidstilsynet foreslår i første ledd andre punktum å presisere at risikovurderingen som skal foretas etter første setning, også skal ivareta grensesnittet mot andre fag. Etter dagens første setning skal prosjekterende risikovurdere valg av løsninger innenfor sitt eget fag. Forslaget bidrar til at koordinering mellom fagene i prosjekteringsfasen ivaretas. Videre foreslås å innta en plikt om at risikovurderingen skal dokumenteres.

Siste setning i første ledd foreslås tatt ut i et eget nytt andre ledd.

I nytt siste ledd foreslås å innta en plikt for de prosjekterende til å medvirke i dialogen og samhandlingen etter § 5 tredje ledd. Plikten gjenspeiler byggherrens plikt til å sørge for og legge til rette for dialog og samhandling.

Til § 18 Generelle plikter:

Arbeidstilsynet foreslår noen strukturelle endringer i bestemmelsen.

Dagens tredje ledd foreslås flyttet til nytt fjerde ledd. Arbeidstilsynet foreslår å tilføye at plikten til å informere om risikoforhold også gjelder for enmannsbedriften. Videre presiseres at informasjonsplikten gjelder risikoforhold som er forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg. Presiseringen vil gjøre det enklere å skille mellom hvilke risikoforhold som byggherren skal ivareta i henhold til byggherreforskriften og hvilke risikoforhold som entreprenøren skal ivareta gjennom sin internkontroll.

I nytt sjette ledd foreslås å innta en plikt til arbeidsgiver og enmannsbedriften om å medvirke i dialogen og samhandlingen etter § 5 tredje ledd. Plikten gjenspeiler byggherrens plikt til å sørge for- og legge til rette for dialog og samhandling.

Dagens fjerde ledd foreslås flyttet til nytt siste ledd. I tillegg foreslås det å tilføye at enmannsbedriften skal sørge for at kravene i § 9 som gjelder enmannsbedrifter, blir gjennomført.

Til § 19 Informasjonsplikt:

Arbeidstilsynet foreslår noen mindre språklige endringer i annet ledd som tydeliggjør arbeidsgivers plikter om informasjon til arbeidstakerne og verneombud. Forslaget innebærer ingen materielle endringer.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene er først og fremst presiseringer av forskriften og vil derfor ikke medføre særlige økonomiske eller administrative konsekvenser.